

ГАЛИЦЬКА МЕЛЬПОМЕНА. СОФІЯ СТАДНИКОВА

Сидор Надія Василівна,

вчитель історії та культурології

гімназія «Гармонія» Галицького коледжу

імені В'ячеслава Чорновола

м. Тернопіль, Україна

nadyasydor7@gmail.com

Анотація: Стаття присвячена підняттю інтересу до невідомих сторінок розвитку театрального мистецтва на теренах України та присвячена ознайомленню з творчістю маловідомої культурної діячки Галицької Мельпомени – Софії Стадникової. Метою статті є комплексне вивчення та узагальнення інформації про спадщину, стан збереження пам'яті та популяризація творчості Софії Стадникової.

Ключові слова: Галицька Мельпомена, Софія Стадникова, корифея, акторська гра, оперна співачка, театральне мистецтво.

Українська пісня і театр були завжди тими благовісними дзвонами, які ніколи не замовкали та в найважчих умовах минулого західноукраїнських земель зберігали й зміцнювали любов до рідного слова і віру в майбутнє відродження народу. Тому з особливою теплотою і пошаною згадуємо прославленні імена митців, які віддали рідній сцені все своє життя. До них належить і наша землячка Софія Стадникова, яка народилась у Тернополі 1888 року.

Софія Стадникова, ім'я якої сорок п'ять років не сходило з української сцени, належала вона до славної родини Стечинських – Стадників, які як естафету передавали дітям і внукам любов до театрального мистецтва. Серед «родовіду» Стадникової є відомі артисти – її батьки Андрій і Елеонора

Стечинські, сестра Ірина Стечинська – Коссак, чоловік Йосип Стадник і їх діти Стефа, Михайло і Ярема Стадники. Географія їх діяльності вийшла поза межі Галичини, Лемківщини й Буковини, їм аплодували глядачі Кракова, Кам'янця-Подільського, Житомира, Києва і Харкова...[1]

Юна, вродлива Софія успішно, дебютувала на сцені театру «Бесіда» в ролі Акулини у виставі «Влада темряви» Л. Толстого, а через рік стає дружиною актора і режисера Йосипа Стадника, навчається у драматичній студії при театрі. У сезоні 1905 – 1906 років Стадникова працює у галицькому театрі під вправною рукою режисера М. Садовського, грає ролі молодих дівчат, служниць, учительок[1].

Критика відзначає вдало створені молодого артисткою образи Полі й Наталки у «Міщанах» і «На дні» М. Горького, прудку і вольову Марисю в «Мартині Борулі» Карпенка-Карого. Виступає спільно з прославленими корифеями сцени М. Заньковецькою і М. Садовським у «Наймичці» і «Суєті» Карпенка-Карого та «Лісовій квітці» Л. Яновської, вчиться в них акторського мистецтва, чистоти та виразності мови. Набирає досвіду і стає провідною артисткою театру «Бесіда», гастролює у його складі у Перемишлі, Дрогобичі, Стрию, Станіславі, Чернівцях, Бродах, Тернополі та інших містах[2].

Артистка зіграла провідні ролі різного плану, але найкраще вдавалися їй ролі ліричні, образи дівчат і жінок з народного середовища, прихований світ яких відзначався красою і шляхетністю. Не менш артистично грала вона також ролі випещених салонних дам[3]. Обдарована принадою зовнішністю, чудовим голосом – ліричним сопрано, поетично-ніжною душею, Стадникова вміла малювати різноманітну гамму почуттів і настроїв своїх героїнь, відстоювати зі сцени їх честь і гідність. Досягла цього багатою палітрою інтонацій, засобами ліричної пісні й монологом. У репертуарі Стадникової того часу були твори української, російської та зарубіжної літератури[4].

В 1915 – 1918 роках Софія Стадникова працює провідною артисткою у київському театрі Миколи Садовського. Водночас навчається співу у відомого професора М. Муравйова.

Про успіх Стадникової на той час розповідає народний артист СРСР О. Сердюк: «Стадник і Стаднікова принесли в театр Садовського ще одну акторсько-сценічну фарбу чи манеру гри, яка збагатила, урізноманітнила те багатство фарб, яке створили геніальні корифеї цього колективу на чолі з Заньковецькою та Садовським. Що ж це було? Ось у мене перед очима вистава «Шалапут» Глинського, поставлена Стадником з участю його дружини Стадникової. Це салонна комедія, комедія, настільки пуста, не глибоким змістом...

Але вона від акторів вимагала техніки виконання: легкості, простоти, невимушеності тону, віртуозності ведення діалогу, як годиться: французькій школі акторської гри. І, здається, що отаку нову манеру, нову техніку внесли в цей театр Стадник і Стаднікова»[5, с. 240].

Згодом у червні 1917 року Стаднікова гастролює у «Тернопільських театральних вечорах», а в 1919 – 1924 року знову на сцені театру як оперна і концертна співачка. У її репертуарі з 1907 року було дев'ять опер: «Наталка Полтавка», «Катерина», «Галька», «Кармен», «Фауст», «Продана наречена» і інші та двадцять партій в операх Й. Штрауса, І. Кальмана, Ф. Легара, К. Целлерп, М. Лисенка. Майстерне і неповторне виконання Стадниковою і Рубчаком партій Одарки та Карся у «Запорожець за Дунаєм» стало своєрідним еталоном музичного й артистичного виконання у західноукраїнському театрі[6, с. 84].

Концертна діяльність Стадникової мала два крила – бути читцем художнього слова і співачкою. Вона читає на Шевченківських концертах у різних містах твори поета. На «Веселих вечорах» і «Новорічній Маланці» виконувала монологи з п'єс, віршовані гуморески, дружні епіграми, оповіді про дивні життєві пригоди простих сіромах[7].

Останні роки Софія Стаднікова працювала у першому на Західній Україні радянському драмтеатрі імені Лесі Українки у Львові (1939 – 1941), а у післявоєнні роки – в театрах Львова та Дрогобича, де часто виступала вже зі

своєю сім'єю. Там здійснила свої мрії, які так і хотіла втілити у реальність. Померла вона у Львові 1959 року[8].

Софія Стаднікова це людина яка довіряла своїм друзям і знаходила виходи з різних скрутних становищ. Адже головне жити задля себе та сім'ї, а не для того щоб в першій складній ситуації опустити руки й сказати, що ти нікому не потрібен.

Незважаючи на проблеми невеликої сцени, український театр опановує на ній нові жанри, розгортає нові горизонти та сягає нових мистецьких висот, торує шляхи до формування власних національних традицій.

Список використаних джерел:

1. Театральна Тернопільщина. Бібліографічний покажчик // Уклад. : П. К. Медведик, В. Я. Миськів, Н. К. Іванко. — Тернопіль : Підручники і посібники, 2001.
2. Тернопільські театральні вечори // Шевченківська енциклопедія : — Т.6:Т—Я : у 6 т. / Гол. ред. М. Г. Жулинський. — Київ : Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка, 2015. — 242 с.
3. Ювілей артистки. 25-ліття сценічної праці С. Стаднікової. // Діло. 1929. № 32. 12.02. 3 с.
4. Кривицька Л. Повість про моє життя : (Спогади артистки).-К. : Держ. Вид. образотворч. Мистецтва і муз. Л-ри УРСР, 1958. — 103 с., іл. С. 52,53 : Про С. Стаднікову.
5. Рудницький М.І. В наймах у Мельпомени. — К. : Мистецтво, 1963. — 343 с., портр. С. 240 -246 : Про С. Стаднікову.
6. Стаднікова С. На службі в галицької Мельпомени: [Спогади] // Жовтень. — 1989 : - №3. — С. 80 — 86, портр.
7. Два крила таланту: до 100-ї річниці від дня народження С. Стадніківни // Вільне життя. — 1998. — 16 верес.
8. Стаднікова С. А. : [Видатни укр. артистка і співачка] // Ровесник. — 1968. — 14 верес.